

повече свѣтлина върху вътрешния организационенъ животъ на дубровнишкитѣ колонии въ българскитѣ земи и голѣмата тѣхна търговия въ полуострова.

Дубровчанитѣ, следъ като успѣха да получатъ лична и стопанска сигурностъ въ предѣлитѣ на турската империя чрезъ редица фермани и други грамоти, сж се помжчили да организиратъ цѣлия свой животъ и търговия, както това било въ самия Дубровникъ. Още отъ ранната срѣдновековна епоха тѣ по подобие на другитѣ италиянски колонисти сж издействували отъ българскитѣ владѣтели положението на независима етническа единица съ право да нареждатъ своя животъ — стопански, граждански и религиозенъ, — по законитѣ на своето отечество. Това е било главната частъ отъ исканитѣ привилегии на всички търговци чужденци отъ владѣтелитѣ на страната, която посѣщавали, или въ която засѣдали като колонисти. Такива привилегии сж получили най-рано сжщитѣ дубровчани при Асеновата династия презъ XIII в., както и по-късно презъ 14 в. венецианитѣ — отъ Иванъ Александра и генуезцитѣ — отъ Иванко¹⁾. Тази система на капитулациитѣ била единствения общоприетъ за всички страни принципъ на международното право за онази епоха, който принципъ билъ по-късно възприетъ и отъ турцитѣ. За това ние почти не срещаме презъ нѣколко вѣковното сжществуване на дубровнишкитѣ колонии въ Турция голѣмо вмешателство въ вътрешния организационенъ животъ на дубровчанитѣ отъ страна на разнитѣ турски власти. Поданницитѣ на малката република на св. Влаха успѣха да запазятъ въ продължение на три вѣка своята вътрешна етническа и религиозна автономностъ въ турскитѣ земи.

Всѣка дубровнишка колония била въ тѣсни и постоянни връзки съ своето отечество. Ректорътъ и съветницитѣ на републиката т. н. *Rettore e Consiglieri di Ragusa* сж били сжщо въ постояненъ контактъ съ дубровчанитѣ въ всѣки единъ български градъ. Това се вижда отъ специалнитѣ книги за писмата и нарежданията на републиката — т. нар. *Lettere e commissioni di Levante*. Отъ епохата на най-раннитѣ още турски завоевания въ полуострова, — ние намираме презъ 1376 г. първитѣ издадени нареждания въ връзка съ дубровнишката търговия въ София²⁾. Нарежданията на републиката зачестяватъ особено много следъ превземането на София отъ турцитѣ и то следъ 1550 г.³⁾. Постепенно тѣ се разширяватъ за търговцитѣ въ Провадия⁴⁾, Пловдивъ⁵⁾, Силистра⁶⁾ и Търново⁷⁾. Въ продължение на цѣлъ вѣкъ ние не намираме непосредствени нареждания на Дубровникъ до колониитѣ въ Никополъ, Видинъ, Шуменъ, Русе и Варна. Това се обяснява съ обстоятелството, че търговцитѣ въ тѣзи градове сж били въ връзка чрезъ колониитѣ въ София или Провадия, като по-значителни. Обикновено републиката си избирала

¹⁾ Ср. по подр. статията ни „Търговията на България презъ 12—14 в.“ въ спис. на Бълг. икон. д-во год. XXI, кн I, стр. 72 сл.

²⁾ *Lettere e com.* (1359—1380) fol. 105.

³⁾ П. т. т. 28 fol. 176V⁰ (28. VII. 1561).

⁴⁾ П. т. т. 42 fol. 247V⁰ (10. III. 1614).

⁵⁾ П. т. т. 43 fol. 105V⁰ „A i nostri carissimi mercanti di Soffia e di Filipopoli“.

⁶⁾ П. т. т. 38 fol. 200 „A i mercanti Ragugei residenti in Soffia, in Silistria, et in qual si voglia di Levante“. (25. II. 1594).

⁷⁾ И. т. т. 43 fol. 25 (28. IX. 1615) „A i nostri carissimi mercanti di Soffia e Tarnovo“.